

RECENZJE

SEMINARE
t. 35 * 2014, nr 3, s. 229-234

L. Wałęsa, P. Azzaro, *Sulle ali della liberta. Fede e solidariet  insieme fanno miracoli, con un testo di G. Napolitano*, Libreria Editrice Vaticana 2011, ss. 166.

W zwi zku z beatyfikacj  Jana Pawła II, kt ra odbyła si  1 maja 2011 r., Wydawnictwo Watykańskie opublikowało ksi żk  *Sulle ali della liberta. Fede e solidariet  insieme fanno miracoli (Na skrzydłach wolnoœci. Wiara i solidarnoœć razem czyni  cuda)*. Publikacja jest wynikiem kilku wywiadów przeprowadzonych przez wloskiego politologa i historyka Pierluca Azzaro z Lechem Wałes  w marcu 2011.

Wstęp książki to opracowanie autorstwa prezydenta Republiki Wloskiej Giorgio Napolitano (s. 11-15), które zostało przez niego zaprezentowane w formie referatu kilka lat wczeœniej, z okazji 25. rocznicy powstania NSZZ „Solidarnoœć”, na kongresie zorganizowanym przez Ambasad  RP oraz Instytut Polski w Rzymie 23 listopada 2005 r. Wystąpienie ówczesnego senatora G. Napolitano zatytułowane zostało: *Solidarnoœć i kryzys Wloskiej Partii Komunistycznej* (wł. *Partito Comunista Italiano, PCI*). Autor podkreœla w nim rol  papieza Jana Pawła II i „Solidarnoœci” w przemianach, do jakich doszło w Europie œrodkowo-Wschodniej w latach 80-tych XX w. Wskazuje także na dwa momenty, w których polski ruch wolnoœciowy stanął na czele awangardy przemian politycznych w krajach będących wówczas pod kuratel  ZSRR. Były nimi – jego zdaniem – rok 1980 i powstanie „Solidarnoœci” oraz rok 1989 i rozmowy opozycji z wladz  komunistyczną przy okrągłym stole. Napolitano zarysował w swojej wypowiedzi również stosunek wloskich komunistów do ówczesnych wydarzeń w Polsce. Zrewidowały one dotychczasowe postrzeganie przez PCI krajów zza Őelaznej kurtyny jako państw rzeczywicie rządzonych przez klasę robotniczą. „Solidarnoœć” pokazała bowiem, Őe jako ruch robotniczy w pierwszym rz dzie kontestowała i odrzucała  w system. Warto dodać, Őe po wprowadzeniu stanu wojennego przez reżim Wojciecha Jaruzelskiego, na znak protestu, PCI zerwała wszystkie kontakty z PZPR i aż do upadku komunizmu w Polsce nie nawiązała juz z nią żadnych relacji. Rozprawa polskich wladz z „Solidarnoœci ”, zdaniem Napolitano, spowodowała kryzys tosamoœciowy PCI, który w efekcie doprowadził do zmian we wloskim œrodowisku komunistycznym. W 1991 r. partia ta uległa przekształceniu w socjalistyczną i proeuropejską Demokratyczną Partię Lewicy (*Partito Democratico della Sinistra, PDS*).

Kolejną cz œć prezentowanej pozycji stanowi wypowiedź Lecha Wałesy, dzielącego się z czytelnikiem œwiadectwem swoich przeyci związanych gównie z wydarzeniami z lat 1980-1989, chociaż niekiedy odnosi się on także do czasów nam współczesnych. Przyzwyczajiliœmy się ostatnio, Őe były przywódca „Solidarnoœci” przypisuje cz œto obalenie komunizmu wlasnemu geniuszowi i finezyjnej, jak to cz œto ujmuje, rozgrywce z aparatem bezpieczeństwa. Tymczasem w prezentowanej książce widzimy zupełnie innego człowieka. Z zaciekawieniem możemy wsłuchać się w osobistą opowieœć prezydenta o walce z komunizmem, o jego spotkaniach z papieżem Janem Pawłem II, bez którego nie byłoby „Solidarnoœci” i wolnej Polski. Tym razem lider sierpniowego strajku nie przypisuje sobie g wnej roli w historii. W swojej wypowiedzi podkreœla wiodącą rol  Ojca Őwi tego, przywołuje także inne ważne dla tego okresu postaci, jak chociażby bł. ks. Jerzego Popiełuszk . Wlasnie takiego Wałes  chcialoby si  zapamiętać jako przyw dc  wielu milionów Polaków, którzy razem doprowadzili do obalenia systemu zła w Polsce i dali przykł d wychodzenia ku wolnoœci innym narodom Europy Wschodniej. Warto także wspomnieć, iż były prezydent w swojej wypowiedzi wielokrotnie składa bardzo osobiste wyznania dotyczące relacji do Pana Boga i Koœcioła.

Prezentowane opracowanie ubogacono dodatkiem Őródłowym (s. 101-114). Zaprezentowano w nim trzy dokumenty: List Jana Pawła II do Lecha Wałesy z okazji Őwi t Bożego Narodzenia

z 1995 r. (s. 103-104), Przemówienie Jana Pawła II do delegacji „Solidarności”, wygłoszone w Sali Konsystorza w Watykanie 15 stycznia 1981 r. (s. 105-109) oraz Przemówienie Lecha Wałęsy, wygłoszone z okazji 30. rocznicy powstania NSZZ „Solidarność” wygłoszone na Politechnice Gdańskiej 26 listopada 2010 r. (s. 111-114). Wydaje się, że można było wybrane przez Pierluca Azzaro dokumenty zaprezentować jednak w układzie chronologicznym, co byłoby bardziej przejrzyste i zgodne z ich historyczną narracją. W tej części zamieszczono także wkładkę z 12 fotografiami upamiętniającymi najważniejsze wydarzenia z lat 1978-1989, jakie wydarzyły się za sprawą Jana Pawła II i „Solidarności” w Polsce (m.in. pielgrzymki papieża do ojczyzny, strajki z 1980 i 1988 r., rodzina Wałęsów z l. 80-tych, ks. Popiełuszki, manifestacje).

W ostatniej części książki opublikowano wybrane przemówienia Jana Pawła II wygłoszone podczas jego pielgrzymek do Polski w l. 1979-1991 (s. 117-164). Znalazły się w niej m.in. homilia wygłoszona dla Świata Pracy podczas Mszy św. na gdańskiej Zaspie z 12 czerwca 1987 r., w której papież wyłożył teologię „Solidarności” i upomniał się o związek pozostający w podziemiu od 13 grudnia 1981 r. oraz homilia Jana Pawła II wygłoszona w Częstochowie 15 sierpnia 1991 r. podczas VI Światowych Dni Młodzieży, w której Ojciec św. podkreślił, że dzięki przemianom, które dokonały się w ostatnich latach w Europie, mogli się na Jasnej Górze po raz pierwszy spotkać młodzi z krajów oddzielonych dotychczas żelazną kurtyną.

W krajach Europy Zachodniej można obecnie znaleźć niewiele publikacji dotyczących „Solidarności” i jej roli w obaleniu systemu komunistycznego w krajach znajdujących się pod bezpośrednią kontrolą polityczną Związku Radzieckiego. To nasze duże zaniebdanie, przez które wielu Europejczykom przemiany, do jakich doszło w środkowo-wschodniej części kontynentu na przełomie lat 1989-1990, kojarzą się raczej z obaleniem Muru Berlińskiego, niż z wolnościowym ruchem „Solidarności”. Na taki stan rzeczy składa się wiele przyczyn. Przykładowo ta, iż po 1989 r. faworyzowanymi narratorami wypowiadającymi się na Zachodzie o polskich przemianach byli przede wszystkim przedstawiciele środowiska solidarnościowej lewicy z Adamem Michnikiem i „Gazetą Wyborczą” na czele. Nie przetłumaczono natomiast w tym czasie żadnych dobrych prac polskich historyków zajmujących się dziejami polskiego Kościoła i opozycji w latach PRL. Wydaje się to niezwykle ważnym zadaniem na przyszłość, które mógłby zrealizować Instytut Pamięci Narodowej czy też Europejskie Centrum Solidarności, jeśli na projekty takie pozwolą im decydenci i środki finansowe. Nie należy z tym zwlekać, gdyż zbyt wiele batalii historycznych w międzynarodowym obiegu naukowym już zaniebdaliśmy.

W tym kontekście, prezentowaną pozycję należy powitać z radością, pomimo tego, iż przywódca ruchu „Solidarności” na rodzimym podwórku wyraźnie nie sprzyja dociekaniu prawdy w wydarzeniach z lat 1970-1989. Być może książka *Na skrzydłach wolności* jest najlepszą i najbardziej prawdziwą wypowiedzią, jaką Wałęsa sformułował, zwłaszcza w ostatnich latach, i chociażby przez to zasługuje na uwagę. Książkę należy polecić zwłaszcza historykom dziejów najnowszych Polski oraz badaczom historii Kościoła.

ks. Jarosław Wąsowicz SDB